

AKATALPA

Ocak 2004

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı : 49

AMAZON ORMANLARINA MEKTUP

Ramis DARA

‘Veli’ye her gün, yeni; her yıl, yeni bir yıldır. Olsun, birazcık ödün vereyim ve “yeni yıl” sözcüklerini telaffuz eder gibi yapayım. Bu arada solgun yapraklar toplamı *Akatalpa*’nın dur duraksız atan ince nabzının onu beşinci yılına taşıdığını söylüyor ya sayılar, ben de eyvallah diyeyim.

Oysa ne kendimi ona, ne onu kendime yakıştırabiliyorum. Seçkin edebiyatın gündelik hayatı daha bir rafine kılınmasına dayanamıyorum. Sokaklar, evler ve bürolardaki insanların ne zamana kadar dil ve din kavgası yapacaklarını anlayamıyor ve bir tür olarak kendimi suçluyor, nerede yanlış olduğumu kavrayamıyorum. Tam şu anda bu sözleri okur okumaz herkesin bana bir reçete yazacağını düşünüyor, ama, üzgünüm, bu reçeteleri bayat ve gülünç buluyorum.

Suçu sadece, hakiki edebiyat yapılamadığına, hakiki edebiyatçıların temiz olmadıklarına, çünkü bütün enerjilerini yeryüzünün dünkü, yarınki ve bugünkü güzelliğine katkı için edebiyatlarına yükleyemediklerine yüklüyorum. Tribüne ve rutine oynadıklarına. Hakiki edebiyat için kendilerini daha sıkı örgütleyemediklerine.

Çözüm mü?

Çözumsuzlük... Bütün hafifliğin, sığılığın, sıradanlığın, çirkinliğin ve vahşetin dünyanın şu anda içinden geçtiği noktadan değil; edebiyatın, Türkçe edebiyatın (eğer varsa böyle bir şey!) son yıllarda içinden geçtiği, yani yarattığı ortamdan kaynaklandığını düşünüyorum.

Hamis: Düşünüyor muyum?

Ne gezer!

“...*donc, je ne suis pas.*”

Çünkü onca Bursa kitabının ardından, son bir buçuk yıldır da “Vefalı Dostlarım Şifalı Otlarım” adında bir kitap yazıyorum; işi iyice azıtıyor, (azatıyor,) Çin’den Brezilya’ya uzanan bir çizgide uzatıyor... uzatıyorum.

Habib Bektaş, Ramis Dara, Hasan Efe, Melih Elal, Hilmi Haşal, Ayşegül İzmirli, Salih Mercanoğlu, Cihan Oğuz, Mehmet Sarsmaz, Çiğdem Sezer, Kâzım Şahin, Betül Tarıman, İlyas Tunç, Serdar Ünver, Sadık Yaşar, Pelin Yılmaz.

Çiğdem SEZER

RÜYA

*vakitlerden bir vakit
fena yanyor cümlelerin canı
çıksam şu rüyadan bir gemi gibi
çözüp palamarları*

1
gerdeğe giriyoruz, yanardağın koynuna
ağzına karanlığın, şehvetli bir dil gibi
tutuşup kavrulmaya

asfalta uzanmış yaralı atın
başucunda akkor halinde dönüyor dünya
kussam; safra. uyusam
patlayacak kalpteki ur; rüya

2
şiiirin atına çıplak binilir
demişti, alırken tozunu hatıraların
değirmi gök altındaydık ve gece
açık ediyordu sırrını şeytanın
gerçek çıplaktır
bilginin acı suyu
temizlemez ruhumuzu
durmaksızın çiçeklenir
zamana mezar olan
kötülüğün avlusu

3
bu saatte yerküre
iç bulantısı gibi dönmekte
bulup kendine bir yol
sızmaktadır ölü evlerinin
kavrulan kemiklerine

bu saatte dünya
kocaman bir göz akı karasına
ne suyu ne şarabı
doldurmuş kendi kanını uykunun tasına
bu saatte dünya; rüya

4
uykuda ölenin notu:

*bir uçtan bir uca yarın gövdeyi
bıçağın ucu orada kalsın
rastlarsanız bir deniz yıldızına
yuttuğum onca denize sayın*

EŞİK DERGİSİ

Melih ELAL

Uzun zamandan beri dergileri inceliyor, dizini olmayanların dizinlerini oluşturuyor ve dergiler üzerine yazıyorum. Şimdiye kadar eksiksiz olarak elimde bulunan ya da incelemek üzere edindiğim dergileri yazdım. Geçen yıl Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Basın Yayın Topluluğu'nun düzenlediği bir etkinlik için Şenol Topçu ile konuşurken, Topçu tarafından Türkiye'de yayımlanmış ve yayımlanan dergilerden oluşan bir sergi fikri öne sürüldü. En az elli çeşit dergi ile sergiye katılabileceğimi söyledim. Bende bulunan dergileri tararken elliye epey aştığımı gördüm, seksen dergiye ulaştınca da bu kadarı yetsin dedim. Çanakkale'deki yazın dergileri sergisi bende yeni duygular uyandırdı. Bunlardan birincisi, bu dergilerin kimliğinden söz eden bir kitap hazırlamaktı, ki bunu Topçu'ya da söyledim. İkincisiyse, eksik de olsa elimdeki dergilerden ayrıntılı söz eden yazılar yazmak. İşte bu yazı, dergilerin tamamını görmeden yazdığım yazıların ilki. Yalnız ilerideki yazılarımda da eğer, yazdığım dergilerin tamamına ulaşamadıysam, bundan kesinlikle söz edeceğim.

Eşik, Kayseri'de iki ayda bir yayımlanan kültür, sanat, edebiyat dergisi. İlk sayısı Mayıs – Haziran 1992, son sayı olan 23. sayıysa Ocak – Şubat 1996 tarihini taşır. Elimde derginin ilk sayıları yok. Bu sayılarla ilgili bilgiyi *Eşik*'in Ocak – Nisan 1994 tarihli 11-12. sayısında yayımlanan Mustafa Yıldız'ın "1993'ün '*Eşik*', '*Türk Dili*', '*Yaba Öykü*' Dergilerinde Şiir" adlı yazısından aldım. Yıldız, *Eşik*'in ilk sayısının Nisan 1992'de yayımlandığını söylüyor ki, bu Mayıs – Haziran 1992 tarihli sayı olsa gerek. Derginin son sayısını da göremedim. Nuri Demirci, telefonla Halim Şafak'tan öğrendi son sayının 23. sayı olduğunu ve bana aktardı.

Derginin 23 sayı boyunca sahibi ve Yazı İşleri Müdürü İbrahim Berksoy. Yayına hazırlayanlarsa Berksoy'la birlikte Halim Şafak, A. Levent Alpüren. Bir ara, 16 ile 20. sayılar arasında, dergi Kayseri ve Ankara'da birlikte hazırlanır. Bu dönemde önce Alaattin Topçu (16. sayıda künyeye girer.), ardından da Arif Berberoğlu, Ali Ekber Danabaş, Muhsin Şener yayına hazırlayanlar arasında sayılır. Bu katkı 18. sayıda "*Eşik* sürekli çoğalıyor." denildikten sonra "*Eşik* dergisi bundan dört yıl önce Kayseri'de dar bir kadroyla yayın yaşamına başlamıştı. O günden bu güne her geçen gün sesimize yeni sesler eklendi. Bugün artık *Eşik*'in bir mekânı Kayseri'ye, diğer mekânı Ankara'dır. Ankara'da *Eşik*'i daha da güzelleştirecek bir 'edebiyat çevresi' var." diye duyurulur.

Eşik, 17x24 cm boyutlarında, zaman zaman karton, zaman zaman kuşe kapaklı, genellikle 24 sayfa (5. sayı 56; 6. sayı 52; 8, 11-12, 16, 18. sayılar 32; 9-10. sayı 48; 19. sayı 72; 20. sayı 44; 21-22. sayı 64 sayfa) olarak yayımlanır. Kapağın üstünde *Eşik* başlığı, altında da 'Kültür / Sanat / Edebiyat Dergisi' ibaresi yer alır. Kapağın ortasında genellikle içindeki yazılar ve yazarlarıyla ilgili bilgi ya da öne çıkartılan konu yer alır. Birkaç sayıdaysa, desen ya da yazar fotoğrafları var. Kapağın altında yıl, ay ve sayı bilgileri verilir.

Eşik, gündemi izleyen, zaman zaman politik müdahalelerde bulunan bir dergi. Örneğin, 1994'te 27 Mart yerel seçimleri yaklaşırken, İbrahim Berksoy (11-12. sayı), meyanın seçimler üzerindeki belirleyici özelliğini "Postmodern Seçimler" adlı yazısında irdeler ve kamuoyu iradesinin yerini, medya iradesinin aldığı savlar. Okuru olan seçmenlere, etki altında kalınmaması gerektiğini hatırlatır.

11-12. sayıda "*Eşik* dergisi olarak yazın dünyasının son yıllarda bir durgunluk dönemine girdiğini düşünüyoruz. Şiirde, öyküde, romanda ve diğer alanlarda yayımlanan ürünlerin birbirini tekrardan ileri gitmediğini gözlemliyoruz." denilerek, yaklaşmakta olan bin yıla yönelik bir duyuru yapılır. 13. sayıdan

başlayarak da tartışma başlatılır. Tartışmanın konusu "Üçüncü Bin Yılda Edebiyatın Geleceği"dir. Henüz Batı öykünmecisi yazarlar işe el atmadığı için milenyum sözünden habersizdir (!) *Eşikçiler*. Ama gelecek bin yıla gerçekçi bakış açısıyla bakmakta ve kendilerini bu yapılanmadan sorumlu görmekte dirler. Bu bağlamda beş soru üretirler. Bunlar:

"1- Genel olarak edebiyatın geleceği ,

2- Görsellik karşısında 'yazı'nın geleceği ve işlevi,

3- Geleceğin toplumsal koşulları içerisinde edebiyatın üstleneceği olası işlevler,

4- Bireysel ve toplumsal duyarlılıkları yansıtmak anlamında yeni yazın türlerine olanak sağlanması açısından, edebiyatın kendi içerisinde barındırdığı gizil gücün gelecekteki boyutları,

5- Bugünden yarına gündelik yaşamda şiire, öyküye, romana, anlatıya... daha geniş bir pencere açmak uğraşında yazarın, okurun, edebiyatın mutfağı konumundaki dergilerin, kitapların, 'söz'ün (sözlü edebiyat ürünleri, yazınsal söylevler, söyleşiler vb.) gelecekteki işlevi, olası olumsuzluklar karşısındaki direnci, ısrarı..." sorularındır.

Bu sorular yıl boyunca İbrahim Berksoy (13. sayı), Tacim Çiçek (13. sayı), Gürsel Korat Sağlamöz (14. sayı), Afşar Timuçin (14. sayı), Muzaffer Uyguner (14. sayı), Gürhan Uçkan (14. sayı), Şemsettin Murat (14. sayı), Tansu Bele (15. sayı) gibi adların yazılarına konu olur. Üçüncü bin yıla yönelik farklı bakış açıları sergilenir. Özellikle Gürsel Korat Sağlamöz'ün üçüncü bin yıla yönelik "Şiir ortadan kalkmamakla birlikte bilinen formlar içinde yaşayamayacak.", "Edebiyatçı, kendinin edebi doyumunu filme çekilemeyecek bir roman yazabildiğinde sağlar hale gelecek." gibi ilginç öngörülerini içeren, gözden kaçırılmaması gereken bir yazısı yayımlanır.

Eşik, 5. sayısında, bir yıl önce yitirilen şair Metin Akbaş için Anma Sayısı düzenler ve bu konudaki yazıları içeren ek verir. Yine 8, 9-10. sayılarda şiirde kadın ve kadın duyarlılığı tartışılır. Gülsüm Akyüz ve Zerrin Taşpınar konuyu içeren yazılar yazar. 16. sayı şiire giden yola ayrılır. Konuyu İbrahim Berksoy, Muhsin Şener, Halim Şafak irdeler. 19. sayı Öykü Özel Sayısı olarak yayımlanır. İ. Berksoy, Muhsin Şener, Halim Şafak öykü üzerine yazarlar. 21-22. sayıda "Orta Öğretimde Dil ve Edebiyat Eğitimi" dosyasına yer verilir. İ. Berksoy, Muhsin Şener, Adil Bozkurt, Saim Açıkgöz, Bahadır Gülmez, Mehmet Maden, Sevda Yüksel, Şemsettin Murat yazılarıyla dil ve edebiyat eğitimini tartışıp, irdelerler.

23 sayı boyunca Abdülkadir Budak, Betül Tarıman, Cihan Oğuz, Zeynep Uzunbay, Zerrin Taşpınar, Serdar Ünver, Hilmi Haşal, Çiğdem Sezer gibi adlar şiirlerini, Tansu Bele, Zeynep Hanel, Füsün Erbulak, Nevra Bucak, Afşar Timuçin, Yeşim Eyüboğlu gibi adlar da öykülerini *Eşik*'te yayımlarlar.

Halim Şafak, yayımlanmakta olan diğer dergileri de gündeme getirir, dergicilerle söyleşiler yapar. Buna yazar söyleşileri de eklenir. Yazın alanındaki sorunları birinci kişilerin ağzından gündeme getirir. *Yaratı* Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Ali Üşümezgezer (11-12. sayı), *Yaba Öykü* Genel Yayın Yönetmeni Aydın Doğan (13. sayı), Afşar Timuçin (16. sayı), Burhan Günel (19. sayı), Özcan Karabulut (19. sayı), *Edebiyat ve Eleştiri* Genel Yayın Yönetmeni Ahmet Yıldız (20. sayı), *Dize* Yayın Yönetmeni Veysel Çolak (20-21 sayı) gibi adlarla söyleşir.

Görüldüğü gibi *Eşik* yayımlandığı dönemde edebiyat kaygısı duyan, bu bağlamda sorumluluk taşıyan, sorumluluğunu gündeme getirdiği tartışmalar, dosyalar, özel içerikli yazılarla yerine getiren önemli bir dergi.

*

1968 yılından beri, Türkiye'de yayımlanan yazın dergilerine ulaşmaya ve biriktirmeye çalışıyorum. Dergi yayımcılarına ve dergilerini elinden çıkarmak isteyenlere duyurulur. M.E.

Salih MERCANOĞLU

İLHAN BERK

uzun bir çizgi
ulamak için
çözüyor harfleri
siyahın yatağına
yatırıyor incecik
güzel ve beyaz bir nehri
kadın bir çizgi
uyandırıyor
unutulmuş
kısa bir kelimeyi

Betül TARIMAN

UÇMAK MESELİ

*avazsız bir nehri sürdü şair
harflerin koynuna*

bağışlanmış candır uçmak. zengin,..
gül firavun emzirir kumlarla. şaşırır buna
çocuk. kendine bakmadan evvel
hız tutkunu o. yarışı bulut farkıyla...
bu kadar de değildi elbet
ipin elini kestiği an

*yüzüncü merdiveni kulenin şaşkındı
çarşı sanırdı kendini kalabalığa*

işte şaşırılan hızla büyüyen heves. işte
unutulmuş ama iyi bilinen. boşa çıkmayacak
her uçmak. bilindir / göğü bekleyen askerlerdir
ipi kopmuş uçurtmalar. bakınca anlarınız
neden bazı ağaçlar
kulelere benzer

uçtum
nasılla yırtılan soru herkese
uçtum
evet düştür her uçmak

... de bir ırmaktır bakınca. varınca zevkine uçmanın
kelebek anlar bunu ve tutulmuş kayıt gibi kalır
koynunda o kadife zamanın

anladım

inan
çürütür her meyveyi ihmal
inan
kiralık bir paraşüttür
dudakta kan
uçmak aşkı ölümü geçti
kapının önüne koymalı
bu aşksız rüzgârı

Leonardo figürlere hep kanat takardı

Serdar ÜNVER

BEKLEYİŞ

Akşamı bekledik
Fedai, Çevik, ben...
Teknemiz kalamada
akşamı bekledik...
Gitti geldi elimiz
livardaki yetmişliğe
akşamı bekledik...
İnadına güneş aheste
bile bile
akşamı bekledik...

Geldi de akşam ne oldu!

Ayılmaya
sabahı bekledik!
Fedai, Çevik, ben
Ben, Çevik, Fedai...

Cihan OĞUZ

AZRAİLE REST

Hayallerimi hortlatma durup dururken
Kesif bir amonyak kokusu oluyor hayat
Burnuma anıları dayıyorum
Uzaklaşıyor altımdaki çalı çırpılı bahçe

Kalbime dayadığım söz o söz değil
Handiyse alıştığım kadar kovalarım kaçanı
Sınır ne? Rüzgârını bulamamış bir mermi
Eşittir hayatı kısıtlayan bir öbür hayat ya da

Tane tane ver ifadeni ne olur
Tam köşedeyken uçup gitti rüyalar
Tam da dönecekken bir başkasının raylı sultasına

Geciktiysem geciktim
Yine koşarım yanlışlara bir nefes alıp
Kırıklarım alışır gider kaynar arada

Yeni bir rol biçilir oynarsın
Pinokyoyum pinokyosun pinokyo
Uzar gider bir filmin finali hayatımız gibi boktan
Yeni yetmeler taşak geçer dilenci kılığında dervişle
Sanırsın asayı götlerine soksan bu kuşak gökkuşağı olacak

Ben de bir ucundayım bu delidolu yumağın
Alsın götürsün cellatlarını nereye götürecekse
Gün gelir bir bölük çocuk çalar kapımızı kartal gözleriyle
Gün olur çok özlersiniz benim gibi ölmeyi

ŞİİRİN GÜCÜ

Sadık YAŞAR

Heyecansal bir ifade olarak, dildeki iletişimi cazip kılan deyimler ve atasözleri toplumların belleğini oluşturur.

Dilden damıtılarak kazanılan bu zenginliği kullanımda tutmak, yaşama dahil etmek, onu yeniden üretmek, dilin diri kalmasını sağlar. Yetişen kuşakların masallar, destanlar, deyimler ve atasözleriyle dağarcıklarını geliştirmeleri, iletişimin kolay ilerlemesine ve düşgücünün büyümesine olanak hazırlar.

Toplumların yaşamından –savaşlar, göçler, düğünler vb– süzülerek ortaya çıkan, yaşamın diyalektiğiyle örtüşmesi nedeniyle hep canlı kalan deyimler, mecazlı anlatımlardır. Sözcüklerin yerleri değiştirilemez. Çünkü zamanın/dilin imbiğinden geçerek yoğunlaşmışlardır. Sadece işaret ettiği anlamı taşır. “Kulak vermek” deyiminin, kişinin dinlemesi gerektiği dışında bir bildirisi yoktur. Deyimler bir yere, bir kişiye mal edilemez. İstisnaları olabilir. Toplumların ortak değeridir. İmeceyle ortaya çıkmıştır.

Şiirin gücünü, deyimlerin kazandığı, bu kıskanılacak güçle karşılaştırmak yanlış olur. Deyimlerin çıkış ve varoluş seyrini algılamak; buradan şiirde “kendine has” gücün, hem devamının hem nasıl olması gerektiğinin bilincine varmak.

İlyada'yı ve Eski Mısır şiirlerini düşününce, şiirin gücünün de olgun ve soylu bir serüven yaşadığı görülür. Şiir, herkesin nabzını değişik yollarla tutar. Deyimlerse yargı koymadan bildirisini bir bayrak gibi taşır. Toplumsal yapıda homojendir. Daha çok okulludur. Fakat şiir, özünde bohemdir. Deyimler az sözcükle çok şey anlatmak zorundadır. Şiir de yoğunlaştırılarak yazılır. Doğadaki benzerliklere, zıtlıklara dayanarak eğretilmeli bir dil kullanır. Şiir bir şey söyler, anlat(a)maz. Anlamı kendine içkindir. Verili dünyanın diliyle anlamlandırılmaz. Şiir, tüketilemez; Elmas Güvercin'dir. Ruhu sözlerle vücut bulur, belki de vücudunu bulmuş sözlerdir. Yaşanmışlıktan, gerçeklikten uzak şiirler, insanın belleğinde süblime olur. Okuyanda yeniden canlanmaz ve üremez. Şiirler, deyimler ve atasözlerinin benzer yönü, alışık olduğumuz çağrışımlar yerine, yenilerini tecrübemize aktarmalarıdır. Mecaz anlatımla, nesneyi duysal hale getirmekle kalmazlar; ümitlerimizi, korkularımızı, isteklerimizi kaynaştırarak, onlara hayat verirler.

Yukarıdaki açıklamalarımla söylemek istediğim, şiirin dış gerçekliği yansıtırken somut bir yapı (imge) kurması gerektiğidir. Çünkü insan varoluşsal olarak soyut bir kavramlar zincirinde ilerlemektedir. Bunu kırmasının yolu –sanatını gerçekleştirirken– nesnedeki gerçekliği somutlaştırarak, aşkınlaşmasıdır. Artık sanatçı, etkili, heyecansal, daha somut ve daha *oxymoron* (karşıt kavramları kullanma) bir söylemle çağın engeli olan, Dikkati Dağıtan Simge Bombardımanından kurtulabilecektir. Deyimlerin, somut sözcüklerle (aklını peynir ekmekle yemek, bin dereden su getirmek, kene gibi yapışmak, lafa limon sıkılmak gibi) kurduğu yapıya benzer, fakat başka bir kanalda ilerlemesi gereken şiir, somuttan-somuta, soyuttan-somuta yapılan imgelerle, heyecansal bir söylemi bünyesine katar. Brecht'in dediği gibi “gerçek somuttur.” Duyularını somut hale getirerek gerçeğe bir adım yaklaşmayı deneyen sanatçı (T. S. Eliot) nesnel bağlantı (*objektive correlative*) kavramını ortaya çıkarmıştır. “Bir ruh halini göstermek için bir nesneyi azar azar canlandırmak ya da, tersine, bir nesne seçip, bir dizi şifre çözmek, ondan bir ruh hali çıkartmak¹ diyen

Mallarmé'ye, “Her şey ozanın duyularının ve sonuç olarak da duygularının ortaya çıkmasına yol açar. Böylelikle somut olan her şey onun düşgücünün besini durumuna gelir; umut ve umutsuzluk, duyum ve duygularla somuttan geçer.”² diyen Éluar'da, “Heyecanı sanat biçiminde dile getirmenin tek yolu ona bir nesnel bağlantı (hısım) bulmaktır.”³ diyen Eliot'a, “Somutlaştırmak! Bu sözcüğü düşünün. Soyutluk kötü ve can sıkıcıdır. Somut bir üsluba, şeylerin, nesnelere, insanların sorunlarını irdeleyen somut bir üsluba sahip olunuz.”⁴ diyen Max Jacob'a kadar büyük şairlerin şiirsel söylemini somut imgelerle kurdukları, hem düşüncelerinde hem şiirlerinde görülmüyor. Nesnel bağlantı olgusu, şiirde gerçekliğini eğretilmeyle bulur. Eğretilme ise nesnelere aurası (çağrışımları) ile şiirsel söylem yaratır. Zaten nesnel çağrışımlarını birbirlerinden ödünç alırlar. “Kalem” dediğimizde silginin çağrışım alanına girmesi gibi.

Bu yazıyı nesnel bağlantı kavramını yansıttığını düşündüğüm Alvaro de Compos'un iki dizesiyle bitirmek istiyorum.

*büyük bir ruh özgürlüğüyle uzaktan yolcu gemisine bakıyorum
ve içimde bir çark dönmeye başlıyor ağır ağır*

¹ S. Mallarmé, *Profil*, YKY, İstanbul 2003

² P. Éluar, *Kül* dergisi, Sayı 38, Temmuz 2003

³ T. S. Eliot, *Denemeler*, Afa Yayıncılık, İstanbul 1987

⁴ M. Jacob, *Sahici Mucizeler*, Broy Yayınları, İstanbul 1986

Habib BEKTAŞ

MUTLU ÖLÜM

*“... Orada gökyüzünün renklerini
değiştirdiğini görecektir kadar kalır,
yemek masasında bir tür kösnül gururla
şöyle derdi:
Dünyanın karşısında çıplaktım bugün.”*

*“Sonra tümü güneşte ısınmaya ve susmaya giderdi.”
Mutlu Ölüm – Albert Camus
Türkçesi: Ramis Dara*

Dünyanın karşısında soyunursun, çıplıklık güneşe gidersin sonra, ısınmaya ve susmaya. Oysa biliyorsun, yıl 2003 oldu -İKİ-BİN-ÜÇ- ve konuşmak aklına gelmiyor bir türlü.

Beklersin, gökyüzü renklerini değiştirsin. Keşke benim gözlerime baksaydın, sadece bir kez, hiç uyumadığım bir gecenin sabahında, ve sorsaydın, neden tanışmamışız biz, üstelik elin elimdeyken.

Sonra o taciri tanıdın, Batı'nın çöllerinden gelmiş. Zamanı sattı sana, istediği para değil, bir sözcük, mutluluğu sattı, bir sözcük, gökyüzünü ve ruhunu sattı, bir sözcük... Dilin yok şimdi. Son isteğin “Mutlu Ölüm”.

ZEYNEP UZUNBAY'IN KARANFİL ANNE ŞİİRİNE BİR BAKIŞ

Hasan EFE

“KARANFİL ANNE

*bir mememde mavi
bir mememde kalbim
hiç anlamam
susarak nasıl yaşar
böyle nasıl
yine de nasıl insan?*

Yaşamışk, Hera Şiir Kitaplığı, 1998”

Yazılmayan notlarım arasında Uzunbay’la ilgili epey alıntı var. Birkaç şiir için kısa açıklamalar yapıp dipnotlar düşülmüş. Başka bir dosyanın arasında dizeler. Tarih ’97. Yazılmak için ayrılan bir başka şiir, üzerinde hiçbir çalışma yapılmamış.

“Uzunbay’ın *Varlık*’taki şiiri, tekrar bakılmalı...”

Hangi şiiri, diye düşündüm. Not yok. Derginin hangi sayısı? İnsan belleği... Unutmam dese de!...

Bütün bu parçaları toplayıp bir zarfın içine koymuşum, aradığımda kolay bulunsun diye. Demek ki Uzunbay şiiri benim yazı gündemimde 1997’den beri varmış. İki dosya kâğıdı açıklamalar... Uzun bir çalışma olacakmış yazsaymışım. Niye yazmamışım, diye düşünüyorum. Evet evet, dergiler uzun açıklamalara yer vermiyor, belki de yazmama gerekçem!

Yazmaktan kaçış bu!

“Uzunbay’ın şiirinde çağrışımlar çok.”

“Söz, sözcük oyunlarıyla dile kazandırılan kavramlar, dilin enginleşmesi.”

“Değişmeceler”, “Ad aktarmaları”, “İmge yoğunluğu”.

Bunlar da kaydettiklerimden bazıları.

Bugün 17 Haziran 2003. Saat 01:26.

Şairle ilgili bütün notları yırtıp atıyorum, Zeynep Uzunbay’ın “Karanfilanne” şiiri üzerinde birkaç şey yazmak için.

Şiirin biçim özelliklerinden başlıyorum önce.

Altı dizelik bir şiir. Başlığı da eklersek yedi.

Dize değerinde bir başlık. Sıkıştırılmış bir dize de denebilir diye düşünüyorum. Bu, anlamsal ve biçimsel olarak da düşünülmeli bence.

Toplumsal ve bireysel çağrışımları oldukça yoğun bir *başlıkdize*.

Aslında başlıkta, şairin okura vermek istediği ya da anlamsal yoğunluğu ile sezdirmek istediği *Karanfil* ve *anne* sözcükleridir.

Biz eksiltme ve eklemelerle daha fazla anlam yükleyebiliriz bu *başlıkdize*’ye.

Okuyalım.

Karanfilanne: Kar(anfil)anne, Kara(nfil)anne, (Karan)fil anne, Karan fil anne,

Kar anfi(l)anne, Kara>a<anfi(lanne), Karanfil anne, Kar(an)filan ne?, (K)ar(an) filan(ne), (K)aran filan(ne), (Kar)an(fil)an(n)e, (K)aran fil anne, (K)ara(n) fil anne...

Karanfilanne iki yalın adın bileşerek kendi anlamlarından sıyrılıp yepyeni bir kavramı karşılamasıyla oluşan bir sözcüktür. Şair bu yapısal özelliğin içine toplumsal ve bireysel anlamlar katarak zengin bir çağrışım meydana getirmiştir diye düşünüyorum.

Nedir bu anlamlar?

Kayıp anaları!

Ülkemizde doksanlı yılların ortalarından sonra yaşanan toplumsal ve siyasal olaylara bir anne gözüyle bakılmasıdır dersek yanlış olmaz sanırım. Şiirin içindeki dizeler *kayıp* insanlardır. Şair de somut olarak yiten, yani azalan dizelerle, çoğalan, artan acıları yoğunlaştırmıştır altı dizede.

Bu altı dizenin de özeti *karanfilanne*.

Karanfil bir dayanmanın simgesi olduğuna göre annelerin de bir umutla; yiten yavrularını, eşlerini ya da kardeşlerini beklemesinden başka bir şey değil diye düşünüyorum.

Bir anne olan şair, yitirmenin, sevilen bir insanın kaybedilmesinin ne kadar zor olduğunu ilk dizeyle veriyor.

Uzunbay kendinden yola çıkarak, annesine yani kendi annesine oradan da kayıp annelerine götürüyor okuru.

Belki de kaybolan kendisi!

Ben, o ve onlar sözcüklerinde toparlayabiliriz *karanfilanne*yi.

Ben (şair), o (şairin annesi) ve onlar (kayıp anneleri). Bu üç adıl arasında sezgi ve duygusal geçişler olduğunu düşünürsek anneliğin ne kadar zor olduğunu biraz olsun anlayabiliriz.

Niçin ben?

Bir ve ikinci dizelerin ikinci sözcüklerindeki *mememde* irdelendiğinde *meme* adına ulanan iyelik eki *-m*, ben’i (1. tekil kişi) verir.

Aynı sözcüğün ikinci dizede yinelenmesi hem anlamı güçlendirir hem de bir başka anneyi ya da anneleri çağrıştırır, yani anneleri çoğaltır diye düşünüyorum.

Meme; var etme, büyütme, yaşatma, canlı kılma oluşlarını çağrıştırır zihnimizde. Biraz daha açarsak; sevme, sevilme, aşk kavramlarını da yükleyebiliriz.

İkinci dizedeki “bir mememde kalbim” sevinin yoğunluğunu çağrıştırır. Kalp’teki anlam aktarması, somuttan soyuta geçiştir.

Bu iki dizeyi; bir göğsümde açıklık ve sağaltım / bir göğsümde sevgi, diye okursak diğer dizelerin anlamları da bu kavrayışla algılanmalıdır. Buna bağlı olarak üçüncü dizede bir kararlılık sezilebiliyor diye düşünüyorum. Uzunbay, bunları izleyen dördüncü dizeyle, sevgisiz yaşanılmayacağını vurgulasa da son iki dizeyle bir yumuşama, içsel bir kabullenme ve sorgulamaya doğru götürüyor bizi, diye düşünülebilir bu okumayla.

Bu algılamamızın içinden dördüncü ve beşinci dizelerle toplumsallığa götürüyor şair okuru.

“susarak nasıl yaşar” dizesindeki *susma* ve *yaşama* sözcükleri bireylerin, *karanfilannelerin*, yok oluşa karşı gösterdiği bir tepkidir, denebilir. İnsan yine de böyle susarak yaşayabiliyormuş ya da direnebiliyormuş diye düşünebilir okur.

Sevmeyi, seilmeyi; anne olmanın coşkusu, acısını çok iyi bilen şair bir anneyi kendi içinde eritiyor “hiç anlamam” diyerek. Aslında bilmezlikten geliyor. Susarak, susulmaması gerektiğini vurguluyor *yaşar*, sözcüğüyle.

Bu açıklamalardan sonra tekrar ilk dizeye dönersek *mavinin* kişiler üzerindeki koruyucu ve sağaltıcı etkisini kavrayabiliriz. Şair, “bir mememde mavi” derken, annelik duygusunun içtenliğini belirterek giriş yaptığını ve böyle de olması gerektiğini sezdirebilir bize. “Mavi, boğaz çakrasının baskın rengidir ve tayfın soğuk bölümünde yer alır. İlhamı, kendini adamayı, huzuru ve sakinliği temsil eder. Mavi bu özellikleri sayesinde meditasyonda ve sağaltım yerinde kullanılmak için çok uygun bir renktir... Bu renk bir koruma olarak da kullanılabilir.” (*Yansibilim ve Renk Terapisi*, Pauline Wills, Türkçesi: K.Keskiner. Alkım Yayınları, s.130)

Dizelerdeki *sözcükler* dikkat edildiğinde; 3/3/2/3/2/4 yani eşitleme 3-3 (eşit sayıda sözcük), azalma 2, eşitleme 3, azalma 2 ve artma 4 görülebilir. Azaldıkça artan insanlar olarak da düşünülebilir.

Uzunbay’ın bu şiiri toplumsaldan bireyselle; bireyselden toplumsala dönüşen çağrışımlarla okunabilir diye düşünüyorum. Bilinen ve yaşanan bir olgudan, bilinmeyene karşı bir sorgulama içine giriyor şair, diye toparlayabiliriz şiir üzerindeki düşüncelerimizi.

Bana göre, “Karanfilanne” belki de Uzunbay şiirinin genel bir bakışı olarak da düşünülebilir.

AY KA MA Lİ O RE

Gece keleşği mi, çöl lalesi mi; belki de bir incelik sözü?..
Damla'dan dinledim; kızından. O da bir *Zulu*'dan dinlemiş
olmalı. İyi gelirmiş *aritmî*'ye:

ay ka ma li o re, ay ka ma li o re...

Kalbime vur, vur kalbime!

Vurmak da okşamak da dokunmadır; ikisi de ses verir. Sesi
ritme çeviren vuruş, noktalarla yetinir. Dokunup geri çekilmek
gerekir. Okşayarak gelenler işgalcilerdir; yaylırlar yüzeye.
Yüzeye yayıldınız mı sürtünme tehlikesi başlar. Sürtünmek,
sürtünmeye yol açar, tılsım bozulur.

Sürünürken dans eden yılan görmedim. Bütün kuşlar uçmalı;
kanatlar havaya can vermek içindir. *Anaksimenes* yanılıyordu;
evreni sarıp tutan şey hava değil, ritimdir:

ay ka ma zim ba zim ba za yo

ay ka ma zim ba zim ba zi...

Yoo, yoo! Kar tanelerini sevmiyorum; okşuyorlar. Tımlarını
duymak isterdim. Sözcükleri sil, anlamı da. Anlarsam unuturum;
anlamak, kar kuyusu. Eğil, dedim *Damla*'ya, kalbim, işte
şuracıkta! Kızları ince gitar, baba *Zulu* davulu; daha hızlı, daha
hızlı:

ay ka ma li o re, ay ka ma li o re

Kalbime vur, vur kalbime!..

ONURUNUZ, HEP ONURUNUZ İÇİN...

Anladınız artık niçin aldırmadığımı bakışlarınıza
Anladınız nedenini yüzünüze hiç bakmamamın da
Gördüğünüzde beni bir eziklik sarar içinizi
Bakışlarım sizin ikiyüzlülüğünüzü gördüğü için

Sevginizi gizlemeyi bırakın artık ne olur
Gururunuzu gizlemeyin, hava sıcak, iklim iyi
Esintilerin güzelliğini bırakmayın kendiliğinde
Meçhul sabahlarda, ağlamayın bir düşe
İçtiğiniz tüm içkiler kalsın, bırakın oldukları yerde

Mağrur olmanıza gerek yok ayrımdasınız
Vakur olmanın anlamı kalmadı artık anlayın
Neşeli olmamanız için hiçbir neden yokken
Şenliğinde tüm yürekliliklerin susmayı unutmışken
Bencil sevginizi bırakın bir yerlerde

İşte lacivert bir gün geceyle kadehinize dolan
Loş bir mum ışığında sevgilinizin dudakları da
Emilesi güzelliğiyle öylesine coşkulu ki sevincinizde
Damağınızdaki o tadı unuttuğunuzu sanmayın
Karton aslanlarınızın dişlerini fırçalamayı unutmayın

Kuytu bir güz sabahına aldırmadan ağlayın
Kuytu bir güz sabahı anlar sizin kışa susuzluğunuzu
Gördüğünüz yaprakların solgun ışıltısında
Ömrünüzün nisanlarına hiçbir zaman aldırmanın

Yaşam ister elbet sizin o diri soluğunuzu
Yaşam ister elbet sizin hep burada olmanızı
Onurunuz, hep onurunuz için değil mi bu?

KIYI GÜMÜŞLENMESİ

Yalın bir çakıl taşını alıyorum yerden
yunmuş, parlamış nice
yağmurlar sırtından; gerçek ve yalan
aşağıya, mavi zamanla akmış
aşağıya, hep toprağa akan
yaşanmışlığın izi, aşınmışlığın...

bildik taş, eğri büğrü çakıl dünya
yazı kışı soyunmuş nice, tortu renk
düşleri avuncuma birebir, ilaç
ama sancıdan sanki, savat yükü
gümüş yüzey, derin benekli ay, adı
ömrü hüzün atıyla kat etmişliğinin...

insanı toprağa yakın tutan yokuş
iki büklüm öğretirmiş her şeyi; aşk
kuytulara güneşe alışmakla geçermiş
yıldızları kıskandırmakla; zoru aklın...

bu gümüş şiir kalıyor işte, sineme ok
ayırdaya varsanız da varmasanız da
kıyı, çıplak çakıl taşının anlattığıdır
zerrece yok olmayan; çoğalmış kesin...

UZAK VE BİZ

gölgeyi anladım yaslanırken ağaca,
işçiler yorgunluklarını işlemişti toprağa.
düşündüm bizi susturan şeyi;
uyurken ya da solurken toprak kokusunu,
dilinden anlayanı bulmaktı yaşamın.
yaşam: ölüme önsüz

benimle uyandığın sabahları anlatayım:
ne yaşayabildiysek; şafaklar, gece, bütün imgeler...
kalan bir şeyler oldu aklımda senin adına
herkesin içinde: acı, aşkın gürtültüsü,
kaç kat derinden.

kolumuzdaki arkadaş da uzaktır bize.
anlamasak.

bir aşk şiiri: bulutların yolculuğu
yanıt aradım suyun neden çıplak aktığına;
dokunduğu taşları okudum.
hepsi bir yapıdan kopmuş; binlerce sır
susup dururlar yaşadıklarımızı ufalanarak.

benzerim sandım zamanı: kapalı bir dize
ne çok dalgınlık içerir ne çok gürtültü
bunu anlamaya: kuşların dilinden
günlerce güvercinlerle: çocuk elleriyle
gittim geldim dağ yollarını, patikaları...

yürüdüğümüz her şey: anladısak
yaşamaktı.

uzun kısa sabaha ve akşama girerken
elinde şiir dolusu bir kitapla.

tenimiz bile uzaktır bize anlamasak.

SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ VE PAPATYA KÜRSÜLERİ

Pelin YILMAZ

Kırk yıllık bir yalan bu, ya da kırk yıllık bir gerçek... *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*... Adı sıkça Bursa ile birlikte anılan Ahmet Hamdi Tanpınar'dan bunca yıl sonra, çok uzaklarda Bursa'yı özleyen bir dostun da aklına düşmüş, imaj çağının bir arazi zannedip de yanıldığımız maskeli hayatların yalanlarından, cevabını bilmediği sorularla hırpalanıp, sonunda yalancılıkla suçlanan masum papatyalara ulaşmış, bir çiçekli mesajla göndermiş özlemimi...

Bir kış sabahı düştü bilgisayarıma beyaz ve ince mayıs papatyaları .

Postacıların neredeyse yalnızca adli tebligat ve kredi kartı ekstresi taşıdıkları bir zaman diliminde yaşıyoruz. Postacılar artık "Çiçekli Mektup"lar taşımıyorlar. Posta güvercinlerinin halini ise hiç sormayın...

Posta Kutusu dergisinde Tan Oral'ın 1971'den bu yana pek çok yerde yayımlanan, pek çok yerde (hatta bir kez bir gömleğin sırtında işleme olarak kullanılan "Çiçekli Mektup" hakkında yazdıklarını okuyunca, bir zamanlar ben de buna benzer bir mektup almıştım, diye düşündüm. Tan Oral'ın mektubunda kelimeler, harfler yerine çiçeklerden oluşuyordu. Benimki ise; harfler yerli yerinde duruyordu ama nokta yerine kalp, virgül yerine çiçek konmuştu. Bu mektubun içimde yarattığı kıpırtıyı anlatamam. Ajandamda papatya kurduğum yıllardı, müdürüm buna çok kızılıyordu. Ara sıra gözlerimi kapatıp "şirketi havaya uçurma oyunu" oynadığımı bilse, daha da kızacak diye düşünürdüm. Ben hâlâ ajandamda çiçek kurutuyorum. Şirket ise ajandasında çiçek kurutmayanlar yüzünden havaya uçmak üzere.

Evet belki postacılar artık çiçekli mektuplar taşımıyor, ama işte çiçek de, mektup da diremiyor, elektronik postayla da olsa gelip buluyorlar beni.

Bilgisayarımdaki çiçekli mesaj, aşk yüzünden katledilen papatyalardan söz ediyor. "Seviyor, sevmiyor" sorularına ölümü bile göze alarak cesurca cevaplar veren papatyaların bu yönlerinin bilimsel olarak araştırılması gerektiğine inanıyor arkadaşım... *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* olur da papatya kürsüsü neden olmasın diyor... İşte yazardan okura mektup inceliğinden ortaya çıkan bir fikir. Burada büyükçe bir parantez açmalıyım. Aslında ben *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* romanını konusu kadar, belki konusundan daha çok satır aralarına ince ince işlenmiş ayrıntılardaki güzellikleri sebebiyle sevmiştim. İnsan kalabalıklığı, karakter zenginliği, bir yığın yeni öykü türetilebilecek kadar çok fikir, olay, ayrıntı. "Ustadan ustaya mektup" gibiydi bu güzellikler. Hani öyle söylüyordu romanda Hayri İrdal, saatlerin içinde, saati yapan ustanın ancak onu tamir için açan usta tarafından görülebilecek bir yere koyduğu resimler, çizgiler, oymalardan söz ederken. İşte ilk sayfalardan itibaren yazardan okura mektup vardı kitapta, ama her okura değil, kitabı baba yadigarı eski bir saati özenle açar gibi açıp, gizli şekilleri bulan, saati onarır gibi kitabı okuyup, yine özenle kapağını kapatan okuraydı mektup, ustadan ustayaydı, usta yazardan usta okura...

Saatlerin ayarlarının onlara özgü bir kişisel özgürlük sorunu olması, işleyişlerinin sahiplerinin kişiliklerine göre değişmesi, eşyaya sinmiş sahibinin huyu, eşyanın, isimlerin ve sözcüklerin insanların kaderi üzerindeki etkileri. Masallar, yıldızlar, uzak ülkelere dair düşler yaratan zarflar, posta pulları, yalanın sihirli çizgisi tiyatro, bir firar anahtarı olarak sinema, bu dünyadan kaçma planları... İşte en çok bunları sevmiştim kitabı ilk okuduğum zamanlar. Başka ayrıntıları ise yeni yeni anlıyorum yalan veya gerçek diye bir şeyin olmadığı, olan tek şeyin çağın adamı olmak, ona uymak olduğunu da söylüyordu *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, yaşadığımız dünyada bilmenin değil, yapmanın ve yaratmanın

önemli olduğunu da, insan için insandan büyük cehennem olamayacağını da... Çıkarların çakıştığı noktada düşman kesilen eski dostların gerektiği zaman nasıl yelkenleri suya indirdiklerine, nasıl yine birbirlerine yakınlaştıklarına bizzat şahit olunca *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün tasfiye süreci geldi aklıma. Yıllardır aynı şeyler yaşanıyor, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün tasfiyesi bitmek bilmiyor bir türlü. Ahmet Hamdi Tanpınar biliyor muydu böyle olacağını, dalavere üzerine kurulu hayatları yazarken, aldatan ve aldananlardan ibaret (ki bunlar da saflıklarından aldananlar ve kurnazlıklarından aldanmış gibi yapanlar olarak ikiye ayrılıyor) bir dünya kurup sonra yok ederken, aslında bu dünyanın hep var olduğunu ve asla yok edilemeyeceğini biliyor muydu? Eski tapınak yazıtları gibi konusu hiç eskimeyen bir roman *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*.

Bir süredir unvanının başında "Tasfiye Halinde" ibaresi bulunan bir işyerinde çalıştığımından belki de, ya da sürekli resmi dairelere işim düştüğünden, yahut hayatın her alanında aynı şeyleri gördüğüm ve arada bir durup olup biteni uzaktan izlediğim için olacak sık sık hatırlar oldum *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nü. Bazen *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nde çalışıyormuşum gibi geliyor bana. Tüm çalışmalar o kadar boş, her şey o kadar anlamsız ki... Parantezi burada kapatmalıyım.. Yoksa büyük bir boşluk bırakmak zorunda kalacağım olanı anlatmak için, sayfaya yazık olacak, sözcüklere ayıp olacak. En iyisi, Tanpınar anlatmış yıllarca önce, işte hâlâ her şey aynı buralarda deyip bırakmalı. Ve yine sanata sığınmalı... mektupların izini sürmeli mesela..

Şimdi bu ustadan ustaya ya da yazardan okura mektuplardan birini açıyorum ve içinden "papatya kürsüleri" çıkıyor. Dünyevi yalanlardan gerçekçi düşlere erişiyoruz. Olmamalının olağanlığı ile olmanın olağandışı bulunuşu çakışıyor. Ve ölü doğumlardan biri daha gerçekleşiyor. "Papatya kürsüleri".

Ben gelincikleri daha çok severim aslında, alıp vazoya konulması çiçekler değildir gelincikler, tarlalarda seyretmeyi severim onların birliklerinden doğan güzelliği, ya da fotoğraflarda...

Papatyalara gelince.

Onlar da, benim gelinciklerim gibi olmasa bile, bir arada yaşamayı severler... Papatya öbekleri aileleri anımsatır, annesi, babası, çoluk çocuğu.. hatta bazen büyükanne büyükbabası ile ortak bir köke dayanır, birini koparmak isterseniz diğerleri direnir bırakmazlar kardeşlerini ya da hep beraber gelirler elinize... Öyle kolay kolay kopmazlar birbirlerinden... Zarif görünümüne kanmayın, direngen çiçeklerdir papatyalar... Zaten öyle nazlı bahçe çiçekleri gibi baygın baygın da kokmazlar, doğal otsu bir kokuları vardır. Mütevazı çiçeklerdir onlar. Tarlalarda, yol kenarlarında, boş arazilerde... nerede isterlerse orada yerleşirler... Özgürlüklerine düşkündürler.

Hayata bağlılıkları düşten yoksunluk değildir asla, hep "seviyor" diyen papatyalar eker âşıklar yüreklerine. Aşk yaşama yenik düşer çoğu kez, ya bir yaprak fazla biter papatya, ya bir yaprak eksik. Bunun da bir çözümü vardır elbet. "Sevmiyor" çıkarsa sapını da sayarsın, olur "seviyor". Umudun çiçeğidir onlar, başımıza taç yapışımız bu yüzdendir.

Sırf ruhların değil bedenlerin de ilacıdır sarı beyaz papatyalar. Papatya yağı ağrı dindirir, papatya çayı sakinleştirir. Buğusu, merhemi pek çok yerde kullanılır. Ayrıca Kleopatra'nın güzellik sırlarından birinin de papatya banyoları olduğu söyleniyor.

Evet gerçekten de "papatya kürsüleri" gereklidir. Ve bu düşsel fikrin kökeni en başta söylediğim gibi *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'dür aslında. Melih Cevdet Anday, Ahmet Hamdi Tanpınar için, "Bir akarsuyun hızından ayrı düşerek, nasılsa bir çalığa, bir taşa takılıp kalmış oracıkta tek başına direnen pırl pırl ama gözlerden uzak bir çiçeğe benzer" demiş. Sakın bu çiçek papatya olmasın...

FİKRİMİN İNCE GÜLÜ

Ayşegül İZMİRLİ

Birkaç yüz yüze görüşme, bir-iki telefon uyarısı; efendim, Enis Batur'un 31 Ekim tarihli *Akşam-lık*'taki azarlamaları neymiş öyle, nasıl böyle "giy" direbilirmiş, falan...

Okuduğunu anlayan, anladığını sanan biri olarak kışkırtılmadım, kuşkulandım sadece ve dönüp yazıyı bir daha okudum. *Kitap-lık* dergisinin Otel başlıklı dosyasında Madımak Otel'i'nden bahsedilmemesine "büyük olay" boyutunu katan ben değilim, bu bir. Bunu bir eksiklik olarak niteledim, doğru; bu tavrı, cılkı çıkarılmış bir konuyu bir kez daha dillendirmekten kaçınan Batur'un elitist yanına bağladım, bu da doğru. O yazıda, Enis Batur'un "elitist" suçlamasına (elitizm suç muymuş?) karşı koyuşunun dışında benimle ilgili bir şey bulamadım ve oradaki suçlamalardan hiçbirini üstüme almadım; bu da iki.

Herkesin okuduğu kendine; üç...

Yine de ben, kendi İ'lerimin noktasını koyarak, daha anlaşılır olmayı deneyeceğim.

1- Sivas olaylarının gerçekleştiği temmuz ayının gelmesini sabırsızlıkla bekleyenlerin, o ay çıkacak dergileri yapay acılarıyla "kir"letmek için daha kıştan hazırlığa başlayanların olduğundan adım gibi eminim. Bunun kanıtlarını geçmişte gördük, gelecekte de göreceğiz, hiç kuşkunuz olmasın. Açın bakın, özellikle Anadolu dergilerinin o aya ait olanlarında, içtenlikten zırnık kadar nasiplenmemiş, bayağı kurgularıyla sırttan kaç Sivas şiiri okuyacak, acıların bir de rant hanesinin olduğunu anlayacak, "unutmadık, unutmayacağız"la sınırlı kalmayan slogan kederlerin nasıl afişlendiğini, olmayan yaralara nasıl kabuk icat edildiğini göreceksiniz.

Cumhuriyeti, kurulduğu şehirde yıkacaklarını ileri sürerek bunun hayaliyle yaşayan ve 2 Temmuz'da da bunun bir provasını yapanlarla bu olayı edebi çıkar(?)ları için kullananların arasında fark olmadığını düşünüyorum. Böyle düşündüğüm içindir ki, on tane otel dosyası düzenleyecek olsam, ancak birinde Madımak'ı anmayı yeğleyeceğimi burada açık açık söylüyorum. Madımak'ta kalın bir damar olarak acı vardır ama, edebiyat oradan ancak kılcal bir damar olarak geçer. Bu yüzden, edebiyata ilişkin yanından baktığımda, diyelim Edip Cansever'in otellerinde, diyelim Pavese'nin Roma Otel'i'nde, Pera Palas'ta, Anayurt Otel'i'nde yüz defa, Madımak'ta ise acıyla sadece bir kez ürpereceğimi bilirim.

Söylediklerimin olayı küçültmek ya da küçümsemekle ya da ideolojik düşüncelerimle hiçbir ilgisi yok. Elbette İsmet Özel'in bu olay karşısında duyduğu sevinci duyamazdım, duymadım; elbette orada öldürülen her kişiye önce insan ve gerçekten insan oldukları için çok üzüldüm. Ama, olayların edebiyatta taşındığı yere bakınca daha çok üzüldüm, üzüldüyorum.

"Pop acı'nın tuzağına düşmekle düşmemek arası bu noktada, gerçek acılarıyla Sivas'a bakıp susanların, Sivas'a değil, yapay acılarıyla bülbülleşenlere sırtlarını döndükleri yerdeki tavırları olarak düşündüğüm ve bu anlamda kullandığım "elit" sözcüğüne gelince;

2- Bu sözcük küfür anlamında da kullanılabilir; bunu kabul ederim. Bu sözcük kullanıldığında amaçlanan şu örnekteki anlamsa, (Şehirlerin üzerinde biriken ve her türlü gazdan oluşan smog tabakası gibi bir tabaka olan sosyeteye "dahil" edilen bir sayın bayan, sabah kahvesine gittiği ve kendisiyle aynı sınıfa konulmasına pek de katlanmadığı komşusuna şunu söylüyor: "Dün gece operadaydık şekerim, Hoffmann'ın Masallarını seyrettik; bi eğlendik bi eğlendik ki sormalı") ben elitin bu anlamını alay için bile kullanmam. Şu örnek

bana daha yakın: (Fransız Komünist Partisi Başkanı, Paris'te, metroyu birinci mevki vagonların yanaşacağı peronda bekliyor. İkinci mevki vagonların duracağı yerde bekleyen bir grup işçi onu tanyor ve laf atıyorlar: "Başkan, sizin burada, bizim aramızda olmanızı isterdik, birinci mevkide değil! Size bu nedenle oy verdik." Başkanın yanıtı şu: "Amacımız bizim oraya gelmemiz değil, sizin buraya taşınmanızı sağlamak.")

Bu anlamdan bakarak, Seçkinciliğin edebiyatın öncü gücü olduğuna ve eğer edebiyat adına bir şeyler yapılacaksa bunun elit tavrı sergileyenler tarafından başarılacağına inandığımı; bu yüzden elitistleri önemseydiğimi belirtmeliyim. *Düşlem*'den beri yaptığım ya da yapmaya çalıştığımın bu tavrın sınırlarını çizmek ve bu sınırların içinde kalmak olduğunun bilindiğini sanıyordum; yanlış ya da yanlış anlaşılmalı olmalıydım. Bu yüzden değil miydi, kendini tekrar etmekten bıkmayan, o nasıl bir tatmin duygusuysa, sadece onu okşayarak yatıştırmak için yayımlanan, bir türlü parlıtıyı yakalayamayan Anadolu dergilerinin büyük bir bölümüne ve onların dergicilik anlayışına, çok istediğim halde inanamayışım ve onları yazılarımda zaman zaman, gösterdikleri, gösterecekleri tepkilere rağmen, bu çizgiye çekmeye uğraşmam...

Gidip gelip Adana'ya tosladığım sanılmasın, ilk örneğimi oradan vereceğim: Bu kadar çok dergi yayımlanıyor, ama hiçbiri *Yom Sanat*'in ulaştığı yere yaklaşmıyorsa bu şehirde, bunun nedeni, bu derginin belli bir estetik düzeyi tutturmaya uğraşırken seçmeye özen göstermesi, dozu biraz eksik kalsa da seçkinci davranmasıdır.

Akatalpa, bir yılda yaklaşık yüz şiir yayımlıyor. Koyun alt alta hepsini, bakın bakalım kaç tanesi *Akatalpa*'nın seçkinciliğine uyuyor, kaç tanesi sıradanlığıyla sırtıyor. Bunların oranı yüzde onu geçmez. Ve bu yüzden şairler, en iyi şiirlerini bu dergiye gönderirler, bu yüzden vasatlar, hele hele vasatı tutturamayanlar bu dergide asla yer bulamazlar.

Diyarbakır'ın *Yaratım*'ı da aynı yolda, aynı çizgide olduğu için önemsenmiyor mu?

Bir de,

3- bu ülkenin okur yazar oranı sanıldığı gibi yüzde yetmiş, seksen falan değildir, olsa olsa yüzde iki, bilemediniz yüzde üçlerdedir. Gerçek okur yazarlardan; okuduğunu anlayanlardan, yazdığının farkında olanlardan bahsediyorum. Hal böyleyken edebiyat, özellikle şiir, seçkinci bir tavır sergilemek, yüzde doksan yediye değil, yüzde üçe yazmak; yüzde doksan yedinin artık ne kadarıysa, bir bölümünü anlamaya zorlamak, buradaki kültür ve sanat anlayışını olabildiğince yukarı çekmeye çalışmak durumundadır. Çoğunluğun şairi olmak, tanınmak, bilinmek, bir şarlatanın bir tv programında dediği gibi "bir milyon okura ulaştım" diyebilme, evet, ruh okşayıcı bir tavır olarak tercih edilebilir ama, edebiyat ve şiir adına kabul edilebilirliği kuşku, çokça hazım gerektiren bir tavır olduğu da su götürmez.

Doğrusu, ülkenin genel durumuna uyan, yönetime gelenlerle bu yöneticileri seçenlere hitap eden bir edebiyatın varlığını, "var"lık olarak bile kabul edemiyorum. Böyle bir tercihten yana olan bu çeyrek oranlı halka, ne sanatı, hangi edebiyat; olsa olsa *Battal Gazi Destanı*, *Kan Kalesinin Fethi*, hatta sadece *Mızraklı İlmihal*'ler gerekli, diye düşünüyorum. Çünkü o çarşafın, sadece gövdeyi değil, beyni de, beynin yaratıcılığını da örttüğüne inanıyorum.

İmdi, diyorum ki, Bilge Karasu elitistti, Ece Ayhan elitistti, Enis Batur elitisttir, Ferit Edgü elitisttir; bütün *Akatalpacılar*, bütün *Kitap-lık*çılar elitisttir; öyle oldukları için önemliydiler, önemliler... Edebiyatımız, bunlarla, böyle davrananlarla vardır ve ancak böyle olundukça var olacaktır.

Gülden yaralanmak iyidir!

Görüşeceğiz...

Yayın Yönetmeni : Ramis DARA (0 535 4990030)

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Melih ELAL

Yönetim Yeri : Ataevler, Adalet Sok. Adaletkent Sitesi
H Blok, D: 3 16140 Nilüfer - BURSA

Yayın Danışmanları : İhsan ÜREN, Hilmi HAŞAL,
Serdar ÜNVER, Nuri DEMİRCİ.

Dağıtım : Pentimento Art Shop (0212 2933959)

Yazışma Adresi : Ramis DARA P.K. 68 16361 Ulucami - BURSA

Katkı Payı : 15.000.000,- TL

Posta Çeki : Hilmi HAŞAL adına 584893 numaralı hesap

Dizgi : Emel COŞKUN

Baskı : Özsan Matbaacılık, İzmir Cad., No: 221 BURSA

Elektronik Posta : akatalpa@hotmail.com

Faks : 0 224 2254052

Aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* Ocak 2000'de Bursa'da kurulmuştur.

